

**Selostus Petäjaveden vanhan kirkon korjaustyöstä ja ympäristön hoidosta
28.6.1995 tehdyn tarkastuskäynnin perusteella**

Vierailun tarkoituksena oli saattaa alkuun kirkon 15 vuotta sitten tehtyjen portaiden kunnostus- ja uudistustyö ja tarkastella ympäristöä silmälläpitäen tehdyn ympäristösuunnitelman toteuttamista.

Portaat

Museoviraston puukonservaattori Olli Cavénin ja portaita tekemään palkatun kirvesmies Vesa Marttisen kanssa kävimme läpi portaiden kuntoa ja tekotapaa. Veistotyön lähtökohtana ovat paitsi vanhat välikäytävän alta löytyneet portaat ja niistä otetut valokuvat myös 15 vuotta sitten tehdyt portaat. Vanhat portaat olivat huolella tehdyt mutta virheet käytetyn puumateriaalin laadussa ja monet rakenteelliset yksityiskohdat ovat aiheuttaneet portaiden nopean lahoamisen. Portaita läpi käytäessä todettiin että jotkut portaiden osat olivat säilyneet melko hyvin kun taas osa oli pahoin lahonnut. Rajatapauksia ei juuri ole, eikä liene mitään vaikeuksia erottaa korvattavia osia.

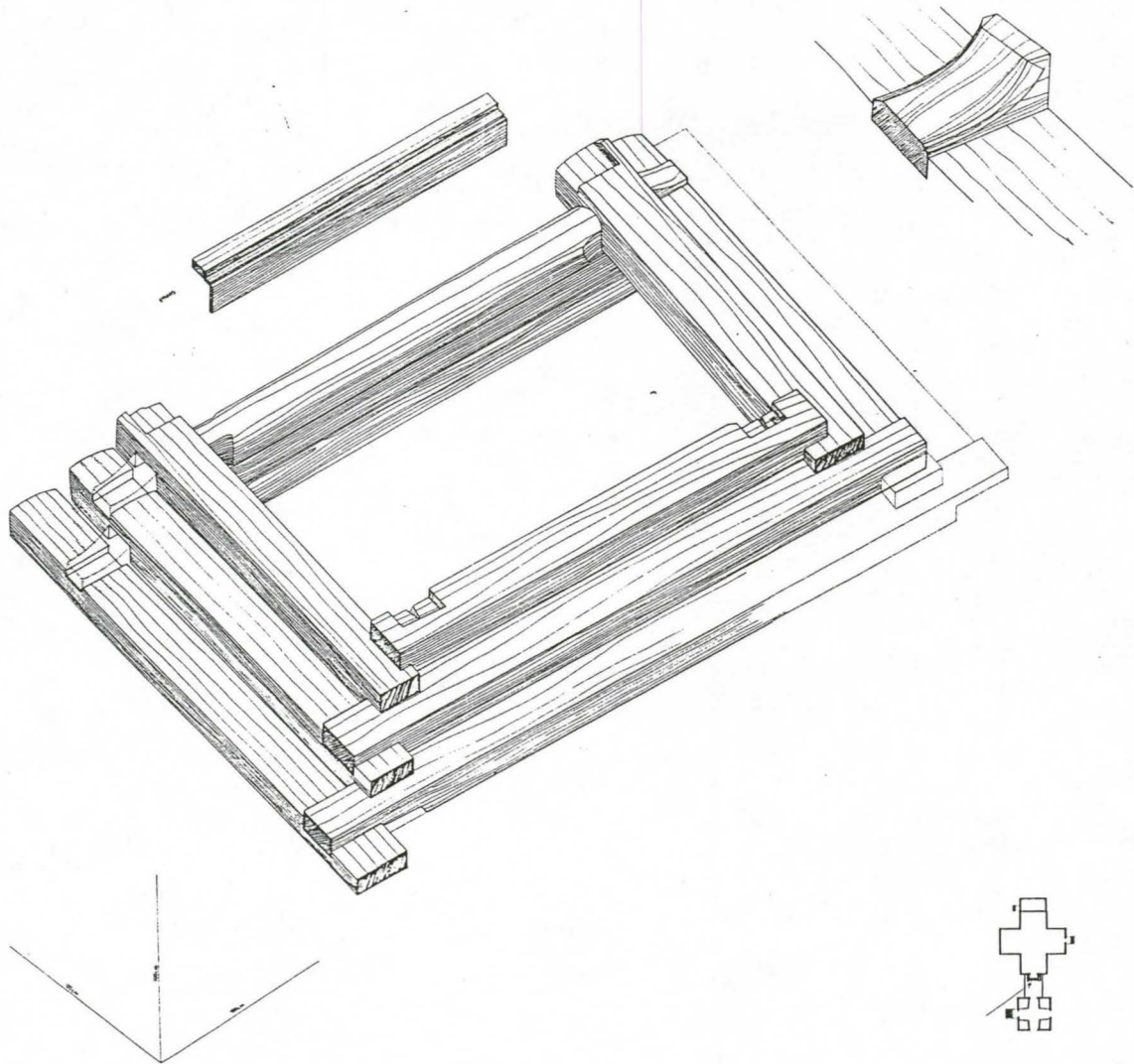
Parhaiten säilynyt on sakariston porras, jonka käsittelyksi riittää purkaminen, puhdistaminen roskista, askelmien välissä olevien tuuletusaukkojen veistäminen tai suurentaminen, tervaaminen, portaiden kokoaminen ja asettaminen niiden nykyistä asemaa ylemmäs siten, että tuuletusrako portaiden ja maanpinnan välillä jää riittäväksi. Kirkon kolmeen suuntaan antava, ja siten rakenteeltaan muista poikkeava porras, on kauttaaltaan laho ja kaikki askelmat on tehtävä uudelleen. Portaan kannen vääntyneitä lankkuja pyritään tasoittamaan veistämällä. Mikäli tämä onnistuu voidaan vanha kansi säilyttää. Nykyinen porras poikkeaa kirkon välikäytävän alta löydetyistä portaista, askelmien seinänpuoleisesta salvoksesta puutuu kaula, joka vanhoissa portaissa on. Päätettiin noudattaa vanhojen portaiden mallia ja tehdä uusiin vastaava kaula, joka antaa rakenteelle riittävän sivuttaistuennan. Kaikkien portaiden askelmiin tehdään kaadot piirustusten osoittamalla tavalla ja askelman etupintaa viistetään hieman, näin askelmien väliin saadaan rako ja ne tuulettuvat paremmin. Hirsirakenteen sisään jääviin pintoihin tehdään reilut, vanhoissa portaissa olevien kokoiset vesiurat kertyvän veden johdattamiseksi pois rakenteesta. Askelmien päät hakataan sahauksen jälkeen kirveellä siten, että puusolukko tukkeutuu eikä ime helposti vettä päätypuun kautta sisään. Tapulin kaikista portaista uusitaan askelmat. Länsipuolen portaat ovat kantta lukuunottamatta kokonaan lahonneet, sen sijaan pohjoisen ja etelän puoleisista portaista voidaan todennäköisesti hyödyntää varjonpuoleiset suorat sivut ja portaiden kannet. Sovittiin että askelmien taka- ja alapinnat voi jättää sahapintaisiksi, kuten vanhoissa portaissakin oli. Suojassa olevien pintojen käsittelytapa ei vaikuta niiden kestävyYTEEN.

Kaikkia portaita nostetaan nykyisestä tasostaan keskimäärin kaksikymmentä senttiä ylöspäin jotta tuuletusrako maan ja portaiden välillä saadaan tarpeeksi suureksi. Nostaminen tehdään

asettamalla painuneiden kivien päälle uudet kivet. Kiven ja hirren väliin asetetaan tuohi siten, että tuohen ulkopinta on kiveä vasten.

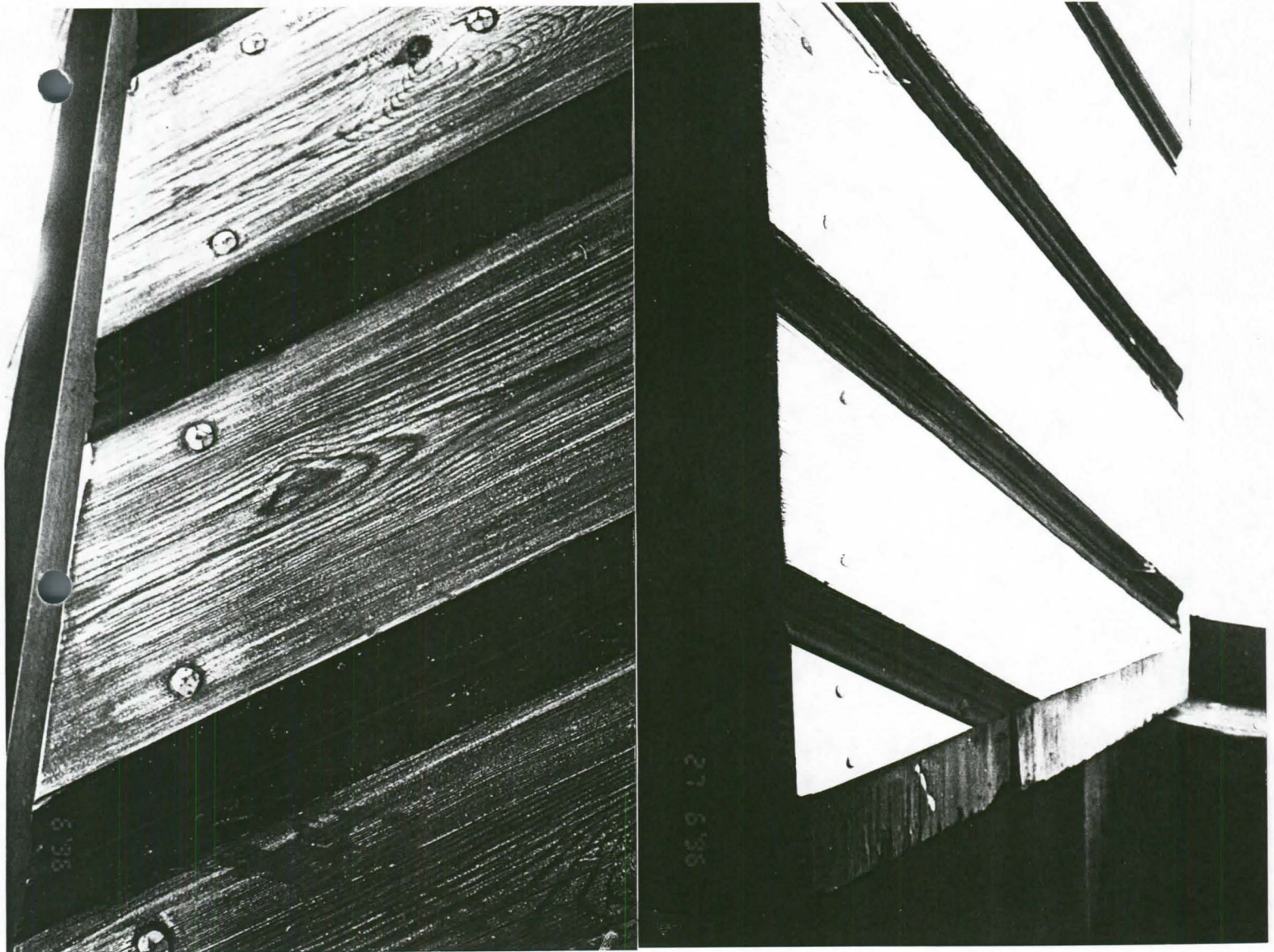
Puutavarassa on ylimääräistä paksuutta reilusti ja osan ylimääräisestä puumateriaalista voi sahata pois koneellisesti. Ylimääräinen paksuus poistetaan siten että askelmaan jää mahdollisimman vähän pintapuuta. Mikäli mahdollista asetetaan parru siten, että sirkkelillä tehty hienosahattu pinta jää askelman taka- ja alapinnaksi. Kuitenkin ensisijaista on, että pintapuuta jää askelmaan mahdollisimman vähän. Askelman kulutuspinnaan ei saa jäädä pinta puuta lainkaan. Kaikki salvokset ja rakenteet tervataan hautatervalla.

Muöhemmin sovittiin että Vesa Marttinen dokumentoi uusien portaiden tekoa ja vanhojen vaurioita työn edistyessä omalla kamerallaan. Filmit toimitetaan museovirastosta ja kuvat tulevat museoviraston rakennushistorian arkistoon.

Tapulin luukut

Tapulin vuodenvaihteessa 1993 asennettujen uusien luukkujen maalipinta oli suureksi osaksi kulunut pois. Uusista luukuista maali irtoaa pölynä kevyellä hankauksella miltei kokonaan. Jäljelle jää keinotekoisesti vanhetettu harmaa puu pinta. maalaus käsittely tehtiin Uulan öljy-maaleilla. Koska vanhoissa luukuissa maali oli pysynyt erittäin hyvin, maalin irtoamiseen uusissa luukuissa lienee syynä tasainen, höylätty, vielä täysin haristumaton puu pinta ja/tai harmaa pohjakäsittely. Vaikuttaa sille että edullista olisi antaa luukkujen nyt hiukan vanheta ennen uusintakäsittelyä. Toisaalta konservaattori Pentti Pietarila voisi tarkastaa luukut ja arvioida pitäisikö harmaalle käsittelylle tehdä jotakin, onko odotettavissa etteivät myöhemmätään maalaukset pysy sen päällä.

Tervaukset

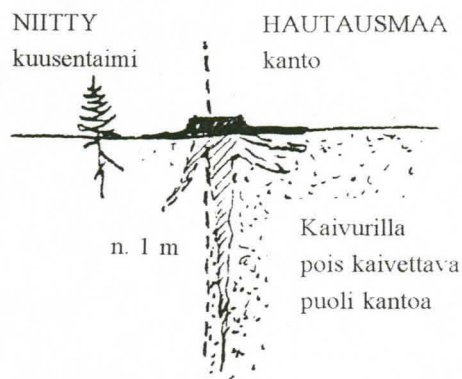
Tapulin ja kirkon katot vaativat niille suunnitellut tervaukset syksyllä.

Ympäristö

Kuusiaita

Kuusiaita kasvoi keskellä heinikkoa. Keskustelin Vanhan kirkon lähiympäristön hoidosta vastuussa olevan Paula Tammisen miehen kanssa, ja hänen mukaansa kuusen kasvulle on eduksi jos se saa kasvaa heinikon varjossa alkukesän. Hänen mukaansa aidan esiin perkaaminen on parasta tehdä heinäkuun puolenvälin aikoihin. Arviolta noin 10-20% aidan taimista oli kuivanut, Tammisen mukaan siksi, että ne oli istutettu liian korkealle. Kuivamisen viimeisteli erityisen kuuma ja vähäsateinen kesä. Sovimme että syksyllä aitaa täydennetään taimien nykyistä kokoa vastaavilla taimilla. Vanhan kuusiaidan juurakko oli jätetty maahan. Koska uusi aita on istutettu noin metrin päähän vanhasta sen ulkopuolelle, on todennäköistä että aidan ja maanpinnan hoitaminen kantojen kohdalta siististi on vaikeaa. Koska kyseessä on hautausmaalle oleellinen kohta, joka on kyettävä hoitamaan huolellisesti ja selkeästi, olisi juurakot tavalla tai toisella ainakin osittain poistettava. Kyseeseen tulisi jyrkiminen tai kaivurilla ylös nostaminen, kuitenkin niin ettei vasta istutetun aidan juuri kärsi. Kaivurin kauhan tulisi ottaa ylös vain hautausmaan puoleinen juurakon osa ja samalla halkaista se, mikä Tammisen mukaan onnistuu helposti työnsä osaavalta kaivurin kuljettajalta.

LEIKKAUS A-A

Hautausmaan seutu

Hautausmaan valtatie puoleisella reunalla kaksi kuivanutta koivua odottaa kaatamistaan. Myös muutaman seljapensaankuivat oksat olisi syytä poistaa. Kuusiaidan poistuttua aurinko saa hautausmaankin ketokukat kukoistamaan. Ollessamme paikalla voikukan kukinto oli siemenvaiheessa ja sai hautausmaan näyttämään hiukan epäsiistiltä, etenkin suhteessa tasaisesti ajettuun nurmeen aidan toisella puolella, kirkon edustalla. Tarkoitus on ollut päästää niitty kasvamaan aivan kirkon edustalle asti. Keskustelin asiasta juuri nurmea leikkaamassa olleen Tammisen kanssa ja sovimme ettei nurmea leikata enää, vaan annetaan niityn levitä. Myöhemmin keskustelin seurakunnan edustajien kanssa, ja he kertoivat että nurmen täytyy olla lyhyttä koska se toimii pysäköintipaikkana suurissa tilaisuuksissa. Ilmeisesti aluetta on hoidettava nurmena kunnes pysäköinti saadaan ratkaistua aiotulla tavalla vanhan kirkkotien varteen. Olisi tarpeen käydä läpi koko kirkon lähiympäristö sitä hoitavien henkilöiden ja suunnittelijan, maisema arkkitehti Gretel Hemgårdin kanssa, jotta täsmälliset suunnitelman mukaiset hoitotavat voitaisiin sopia.

Pysäköintipaikkasuunnitelma

Suunnittelutalo S. Anttila Oy selvitti pysäköintialueen korkeusasemaan ja kuivatukseen liittyviä asioita. Lausunnossa 17.6.1996 todetaan että tulvavesitilanteessa (edellisten kymmenen vuoden aikana ainakin 2 kertaa) varsinaiseksi pysäköintialueeksi suunniteltu alue jää veden alle, sen sijaan vara-alueeksi suunniteltu pysäköintipaikan osa jää veden yläpuolelle. Keskimääräinen ylävesi valtaa suunnitellusta varsinaisesta pysäköintialueesta nykyisillä maastokorkeuksilla lähes puolet. Lausunnon perusteella järkevintä olisikin rakentaa pysäköinti paikaksi ensisijaisesti vara-alueeksi tarkoitettua alue. Ratkaisua tukevat myös keskeneräiset tiejärjestelyt, pääasiallisesti vanhalle kirkolle saavutaan nimenomaan ko, vara-alueen ohi. Lausunnossa todetaan myös ettei salaojitus kaikissa olosuhteissa kykene kuivattamaan pysäköintialueen rakenteita. Lausunnon antaja ehdottaakin rakenteeseen käytettäväksi louhetta, jolloin salaojittusta ei lainkaan tarvittaisi.

Nyt kannattaneekin ryhtyä toimenpiteisiin alkuperäisesti pysäköintipaikan vara-alueeksi osoitetun alueen rakentamiseksi pysäköintipaikaksi. Mitoitus ja maa-aineksen kantokyky tulisi tehdä siten että suurienkin linja-autojen olisi mahdollista käydä kääntymässä paikalla ja ainakin laskea matkustajat ulos. Ruuhkatilanteessa linja-auto voinee ajaa etäämmäs esim. entisen Keski-suomen valon pihalle. Jotta maa kantaisi raskaat ajoneuvot on alueella välttämättä tehdä maa-aineksen vaihto. Silti lienee mahdollista ratkaista rakenne siten että pysäköintialueen pinnalle tai ainakin osalle sitä saadaan jonkinlainen nurmi joka liittyy niittyyn huomiota herättämättä. Suunnitelman mukaan pysäköintialueen pinnan tulisi noudattaa nykyisen maanpinnan korkoja. Tulvavesiraja mahdollistaa melko laajan alueen käyttöönoton, mitoitus voi siten perustua arvioituun tarpeeseen. Kulku kirkolle voisi tulla kysymykseen joko vanhaa kirkkotietä tai ensin polkua pitkin koivukujanteelle Lemetilän rajan tuntumaan ja siitä vanhaa reittiä kohti tapulia. Seuraava vaihe olisi pysäköintipaikan muotoilu ja mitoitus sekä tarkemman maaperäselvityksen tekeminen, jotta yksityiskohtainen suunnitelma maaperän kantavuuden parantamisesta voitaisiin tehdä.

1.7.1996

Sari Viertiö

